STOWARZYSZENIE NAUKOWE ARCHEOLOGÓW POLSKICH ODDZIAŁ W WARSZAWIE
SCIENTIFIC ASSOCIATION OF POLISH ARCHAEOLOGISTS WARSAW DIVISION
UL. DŁUGA 52, 00-241 WARSZAWA TEL: +48 22 504 48 66
E-MAIL: SNAP.WARSZAWA@SNAP.ORG.PL WEB: WWW.SNAP.ORG.PL/ODDZIAŁ W WARSZAWIE

L.DZ_SNAP_OW/15/2022 **Warszawa, 04.03.2022**

STOWARZYSZENIE NAUKOWE
ARCHEOLOGÓW POLSKICH
Oddział w Warszawie
00-241 Warszawa, ul. Długa 52
NIP: 525-20-49-439, REGON: 012810801

Szanowna Pani
Dr hab. Katarzyna Zalasińska
Dyrektor Narodowego Instytutu Dziedzictwa
Warszawa

Szanowna Pani Dyrektor,

Stowarzyszenie Naukowe Archeologów Polskich Oddział w Warszawie zwraca się z wnioskiem do Narodowego Instytutu Dziedzictwa o ustalenie, czy bieżące inwestycje budowlane w Płońsku nie zagrażają dewastacją jednego z najważniejszych archeologicznych zabytków nieruchomych na Mazowszu i w Polsce.

W ostatnim czasie otrzymaliśmy od archeologów mazowieckich informację wskazującą na możliwość przeprowadzenia prac budowlanych w Płońsku, związanych z budową sieci sanitarnej w rejonie ulicy Pułtuskiej, na odcinku przyległym od strony południowej do wczesnośredniowiecznego grodziska. Prace te miałyby być prowadzone w ramach inwestycji – zadania pn.: *Rozwój jakościowy płońskiego obszaru funkcjonalnego, w tym rewitalizacja przestrzeni architektonicznej, kulturowej i krajobrazu: Rozbudowa i przebudowa układu komunikacyjnego obejmującego Plac 15 Sierpnia i ulicę Warszawską wraz z rozbudową i przebudową niezbędnej infrastruktury technicznej, urządzeniami budowlanymi, obiektami małej architektury i rozbiórkami*. Inwestycję prowadzi Zarząd Dróg Miejskich Sp. z o.o., 09-100 Płońsk, ul. Zjazd 8.

Wspomniana wyżej inwestycja obejmuje swym zasięgiem szeroki obszar miasta (teren robót zlokalizowany jest wobrębie układu urbanistycznego miasta Płońsk, wpisanego do rejestru zabytków pod nr A-62) w tym obszary archeologiczne chronione gdzie wszelkie prace wymagają uzgodnień (opinia uzgadniająca wydana przez WUOZ Delegatura w Ciechanowie nr DC.5183.171.2016.RZ z dnia 31. 08. 2016 r.) i pozwoleń konserwatorskich (WUOZ Delegatura w Ciechanowie pozwolenie nr 128/DC/2021 z dnia 15.03.2021 r.).

W ramach inwestycji planowana jest budowa kanalizacji sanitarnej wzdłuż ciągu pasa drogowego ul. Pułtuskiej (dawniej ul. 19 Stycznia), gdzie na odcinku równoległym do wpisanego do rejestru grodziska wczesnośredniowiecznego znajdują się drewniane konstrukcje skrzynkowo-zrębowe wałów grodzkich. O istnieniu wspomnianych konstrukcji po raz pierwszy dowiedziano się w 2005 roku podczas nadzoru archeologicznego nad budowaną tu siecią sanitarną. Historia wówczas przeprowadzonych prac budowlanych warta jest odnotowania. Pierwsze prace rozpoczęto w 2005 roku i wkrótce archeolodzy prowadzący nadzór (kierownikiem prac archeologicznych był mgr Antoni Smoliński) stwierdzili, iż poniżej współczesnych oraz XIX w. warstw niwelacyjno-budowlanych znajdują się m.in. konstrukcje drewniane, które powiązano z leżącym nieopodal grodziskiem. Budowę wstrzymano i w uzgodnieniu z inwestorem przeprojektowano, tak by zasięg wykopów inwestycyjnych był jak najmniej destrukcyjny, w tym zmniejszono średnice rur w przyłączach. Po zmianie projektu budowę wznowiono w 2007 roku. Poniżej przedstawiamy syntetyczne podsumowanie odkryć dokonanych w 2007 roku[1].

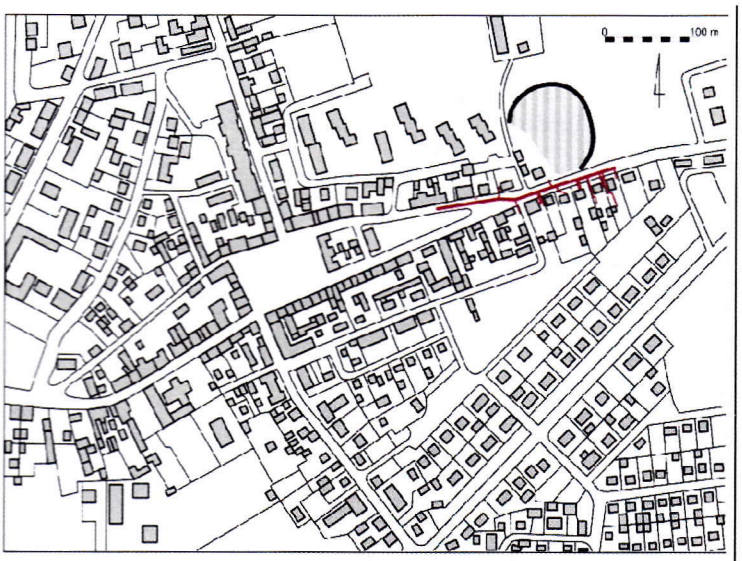

Ryc. 1. Płońsk, plan miasta z zaznaczeniem rejonu badań wzdłuż ul. 19-go Stycznia

Plan obszaru badanego archeologicznie w 2007–2008 r., odcinek wykopu miał łączną długość 37 metrów i szerokość 1,5 metra.

Drewniana konstrukcja wału została odsłonięta na długości około 30 metrów, stwierdzono także, że położona jest na warstwie torfu, a jej spąg znajduje się od 1,4 do 2 m od współczesnego poziomu gruntu.

„Ze względu na szerokość wykopu, dostosowaną do zakresu inwestycji, na obecnym etapie badań trudno wyczerpująco scharakteryzować omawianą konstrukcję. Między 20 a 27 metrem wykopu składały się na nią dobrze czytelne skrzynie drewniane o boku równym około 2 metrów, najprawdopodobniej ustawione w dwóch równoległych rzędach, wykonane z dębowych okrąglaków łączonych na zrąb. Belki zewnętrznej skrzyni stabilizowane były naturalnymi hakami. Zarejestrowano trzy wieńce belek. Wypełnisko skrzyń stanowił spiaszczony wilgotny humus, przemieszany z kamieniami. Między 23 a 28 metrem wykopu odsłonięto warstwy dębowych ćwierć- i półokrąglaków, ułożonych poziomo, wedle osi wschód-zachód, w co najmniej trzech warstwach przesypanych ziemią. Zarejestrowano pojedyncze elementy układane prostopadle, nie można jednak interpretować odsłoniętego układu jako konstrukcji przekładkowej. Między 28 a 36 metrem odsłonięto słabo czytelne zarysy co najmniej dwu kolejnych skrzyń drewnianych o wymiarach analogicznych do skrzyń odsłoniętych we wschodniej części wykopu. Były one posadowione na warstwie drewnianych belek i desek, zachowane do wyskości jednego wieńca, a ich wypełnisko stanowiły poziomo układane dranice przesypane ziemią. Z eksploracji warstw ziemi wypełniających skrzynie, a także przestrzeń między belkami, pozyskano pojedyncze, mało charakterystyczne fragmenty naczyń wczesnośredniowiecznych."[2]

Z pozostałości drewniano-ziemnego wału pobrano próbki do badań dendrochronologicznych. Wyniki datowania zostały opublikowane przez A. Smolinskiego i T. Ważnego[3]. Uzyskano daty roczne 972–979.

Jak znaczące jest omawiane odkrycie konstatują autorzy przytaczanego w przypisach opracowania:

„Daty te cofają o przeszło stulecie przyjmowaną dotąd datę budowy grodu. Skala i technika budowy konstrukcji wskazują na związki grodu z państwem wczesnopiastowskim. Już pierwsze sygnalizowane tu spostrzeżenia wskazują, że niezbędne jest przewartościowanie dotychczasowej wiedzy o procesie włączania Mazowsza w skład państwa gnieźnieńskiego i o roli w tym procesie grodu w Płońsku – najstarszej znanej nam obecnie „inwestycji" wczesnopiastowskiej na Mazowszu".[4]

Fotografia przedstawiająca konstrukcję drewnianą wału[5].

Zdjęcie z terenu badań[6].

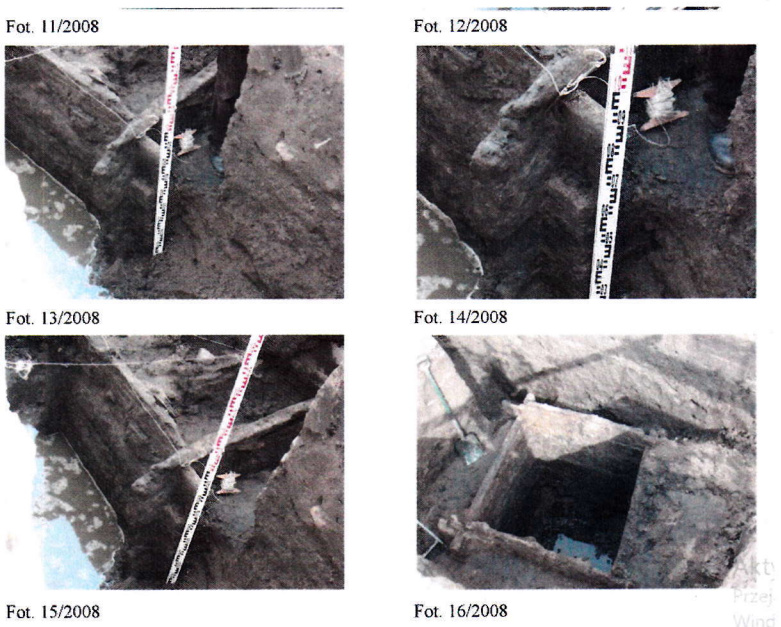

Wybór zdjęć wg *Opracowania [….]*. Podczas badań odkryto przed wałami grodowymi XIX w. studnię drewnianą.

Planowana inwestycja będzie miała większą skalę niż ta z lat 2005–2008 (będą to 2 kanały o większym przekroju - kolektory zbiorcze kanalizacji) w tym kanałom głównym towarzyszyć będą studnie kanalizacyjne. Całość planowanych prac stanowi zagrożenie dla znajdujących się pod ziemią nawarstwień. Inwestor planując prace znał wartość jak też umiejscowienie zabytku, a miasto dysponowało opracowaniem cytowanym w naszym wystąpieniu.

Apelujemy - jeśli nasze przewidywania się sprawdzą o podjęcie przez NID działań w sprawie zmiany projektu budowlanego, tak by kanały instalacyjne nie przechodziły przez zachowane relikty wału. Z tego co nam wiadomo istnieje możliwość ominięcia terenu zabytkowego grodu.

Badanie tak ważnych stanowisk archeologicznych, dodatkowo o złożonej strukturze oraz dużej objętościowo ilości drewna, wymaga planu naukowego, przygotowanego programu prowadzonych analiz, planu na zabezpieczenie konstrukcji drewnianej, tak by można było ją po przebadaniu, jeśli będzie wydobyta, poddać konserwacji – zachowaniu. Trudno nam sobie wyobrazić, by podobne do przedstawianych na zdjęciach konstrukcje kolejny raz trafiły na hałdę. Pragniemy dodać, że stanowiska omawianej rangi nie powinny być eksplorowane bez zapewnienia uczestnictwa w badaniach konsultantów naukowych – znawców tematyki o dużym dorobku naukowym. Stanowiska takie nie powinny być naruszane w ramach wykopów wąskopłaszczyznowych, których lokalizacja wynika jedynie z potrzeb

Ryc. 2. Płońsk, ul. 19-go Stycznia. Zasięg reliktów wału grodu uchwyconych w wykopie instalacyjnym wraz z próbą rekonstrukcji zasięgu założenia.

budowlanych.

Plan wg. *Opracowanie [….].*

Jeśli jednak uznacie Państwo, że wskazanie przeprowadzenia badań archeologicznych jest właściwą formą ochrony konserwatorskiej – uważamy, iż absolutnie niedopuszczalne przy obecnym stanie wiedzy byłoby prowadzenie ich w formie nadzoru. Ponadto dla zapewnienia kontroli nad właściwą metodą eksploracji i dokumentacji wnioskujemy o cykliczne kontrole NID nad badaniami. Podobne kontrole przeprowadzano w latach ubiegłych np. nad badaniami

prowadzonymi w 2015 roku na Reducie Ordona w Warszawie. Pilne przy tym byłoby zweryfikowanie planów co do losu konstrukcji drewnianych które zostałyby odkryte.

Mapa terenu grodziska z rekonstrukcją przebiegu wału – kolor czerwony na podstawie Geoportalu[7].

Płońsk – kompleks osadniczy: obwódka czarna – grodzisko; pomarańczowy obszar – osady wczesnośredniowieczne, w tym najbliżej położona od strony północno-wschodniej grodziska osada podgrodowa (zaplecze grodu); żółty obszar – miasto średniowieczne XIV w.[8]

Z wyrazami szacunku,

Hanna Pilcicka - Ciura

PREZES
Oddziału Warszawskiego SKAN

mgr Hanna Pilcicka-Ciura

---

[1] Prezentowane w naszym wystąpieniu ryciny, zdjęcia i in. materiały ilustracyjne oraz przytoczone cytaty pochodzą z opracowania *„OPRACOWANIE WYNIKÓW RATOWNICZYCH BADAŃ WYKOPALISKOWYCH I NADZORÓW ARCHEOLOGICZNYCH WYPRZEDZAJĄCYCH BUDOWĘ KANALIZACJI SANITARNEJ NA UL. 19 STYCZNIA W PŁOŃSKU, PROWADZONYCH W LATACH 2007-2008"*, Warszawa 2013, którego autorami są: A. Smoliński, M. Auch, M. Trzeciecki.

[2] *OPRACOWANIE [....]*, s.13.

[3] A. Smoliński, T. Ważny, *Analiza dendrochronologiczna procesu drewna z wczesnośredniowiecznego grodziska w Płońsku, woj. mazowieckie*, Łódź 2011.

[4] *OPRACOWANIE [....]*, s. 87.

[5] Zdjęcia użyczone przez kierownika badań mgr A. Smolińskiego.

[6] Zdjęcia użyczone przez kierownika badań mgr A. Smolińskiego.

[7] Opracowanie mapy użyczone przez kierownika badan mgr A. Smolińskiego.

[8] Opracowanie planu użyczone przez kierownika badan mgr A. Smolińskiego.